

שְׁלֵהֶם הֵייתָ, וַיִּצְאָתָּ בַּפְּסוּק הַזֶּה לְעֹזֵר לָהֶם. הִיָּה לִי לְהִשָּׁיב בַּתְּחִלָּה עַל מַה שְּׁאַמְרָתִי. אָבֵל פִּינּוֹן שְׁמִצָּאתִי אוֹתָךְ בַּדֶּרֶךְ, אַעֲבִיר אוֹתָךְ מִשָּׁם, וּמִשָּׁם אֵלַי לְהַעֲבִיר אֶת הַכֹּל.

בא וראה, כל השמות וכל פנויי השמות שיש לקדוש-ברוך-הוא, כלם מתפשטים לדרכיהם, וכלם מתלבשים אלה באלה, וכלם נחלקים לדרכים ושבילים ידועים, פרט לשם היחיד, הנבחר של כל שאר השמות, שהוריש לעם היחיד הנבחר מכל העמים, והוא - יו"ד ה"א ו"ו ה"א, שכתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו. וכתוב (שם) ואתם הדבקים בה', בשם זה ממש יותר מכל שאר השמות.

ושם אחד מכל שאר שמותיו, אותו שהתפשט ונחלק לכמה דרכים ושבילים ונקרא אלהים. והוריש את השם הזה, ונחלק לתחתונים של העולם הזה, ונחלק השם הזה לשמשים ולממנים שמנהיגים את שאר העמים, כמו שנאמר (במדבר כב) ויבא אלהים אל בלעם לילה. (בראשית ט) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. וכן כל ממנה וממנה שהוריש הקדוש ברוך הוא אותם לשאר העמים נכללים בשם הזה, ואפלו עבודה זרה נקראת בשם הזה. ושם זה מלך על גוים, ולא אותו השם, שהוא מלך על ישראל, שהוא יחיד לעם היחיד, לעם ישראל, העם הקדוש.

ואם תאמר, על דרך זו נבאר את הפסוק, שכתוב (ירמיה י) מי לא יראך מלך הגוים, שהרי הוא שם שמולך על גוים - אלהים, שהרי היראה שרויה בו והדין שרוי בו - לא כף, ולא על זה נאמר. שאם כף, אפלו עבודה זרה בכלל זה היא.

לְאַתְבָּא בְּקַדְמִיתָא, עַל מַה דְּאָמִינָא. אָבֵל פִּינּוֹן דְּאִשְׁפַּחְנָא לָךְ בְּאַרְחָא, אַעֲבַר לָךְ מִתַּמָּן, וּמִתַּמָּן אֵיךְ דְּלֹאֲעֲבָרָא כִּלְאָ.

תא חזי, כל שמהן, וכל פנויין דשמהן, דאית ליה לקודשא בריך הוא, פלהו מתפשטין לארחייהו, וכלהו מתלבשין אלין באלין, וכלהו מתפלגין לארחין ושבילין ידיעין. בר שמה יחידאה, בריר דכל שאר שמהן, דאחסין לעמא יחידאה, בריר מפל שאר עמין, ואיהו יו"ד ה"א ו"ו ה"א, דכתיב, (דברים לב) כי חלק יי' עמו. וכתיב (דברים ד) ואתם הדבקים ביי' בשמה דא ממש, יתיר מפל שאר שמהן.

ושמה חד מפל שאר שמהן דיליה, ההוא דאתפשט ואתפלג לכמה ארחין ושבילין, ואקרי אלהים. ואחסין שמה דא, ואתפלג לתתאי דהאי עלמא, ואתפלג שמה דא, לשמשין ולממנן דמנהגי לשאר עמין. כמה דאת אמר, (במדבר כב) ויבא אלהים אל בלעם לילה. (בראשית ט) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. וכן כל ממנא וממנא דאחסין לון קדשא בריך הוא לשאר עמין, בשמה דא כלילן. ואפילו עבודה זרה בשמה דא אקרי. ושמה דא מלך על גוים, ולא ההוא שמה, דא ההוא דמלך על ישראל, דאיהו יחידאה, לעמא יחידאה, לעמא דישראל, עמא קדישא.

ואי תימא, על ארחא דא נוקים קרא דכתיב, (ירמיה י) מי לא יראך מלך הגוים, דדא איהו שמה דקא מלך על גוים, אלהים דהא דחילו ביה שריא ודינא ביה שריא. לאו הכי, ולא על דא אתמר, דאי הכי אפילו עבודה זרה בכלל דא איהו.

אָבֵר פִּינֹן דְּכִתְלָא דְהוּיִת סְמִיךְ אַבְתְּרִיהּ, אַחֲרֵיו נְעַקֵר, הַפְּסוּק עוֹמֵד עַל קִיּוּמוֹ בְּהַסְתַּכְלוּת קִטְנָה. מִי לֹא יֵרָאֵךְ מְלַךְ הַגּוֹיִם. וְאִם תֹּאמַר שְׂמֵלֶךְ הַגּוֹיִם נֹאמַר עַל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא - לֹא כֵּף. אֲלֵא מִי הוּא מְלַךְ הַגּוֹיִם שְׂלֵא יֵרָאֵךְ, שְׂלֵא פּוֹחֵד מִמֶּךָ וְלֹא יִזְדַּעְזַע מִמֶּךָ, מִי מְלַךְ הַגּוֹיִם שְׂלֵא יֵרָאֵךְ? כִּמּוֹ זֶה, (תְּהִלִּים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עֲבָדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. מִי שִׁשְׁמַע אוֹתוֹ, לֹא יוֹדַע מָה אָמַר. פִּינֹן שְׂאֵמַר הַלְלוּיָהּ, אֵיךְ כֵּף הַלְלוּ עֲבָדֵי ה'! שְׂהִיָּה לוֹ לְכַתֵּב, עֲבָדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. אֵיךְ פֶּאֶן הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב, מִי מִמְּלַךְ הַגּוֹיִם שְׂלֵא יֵרָאֵךְ, אֲלֵא הַכֹּל עַל תְּקוּנָה נִתְבָּאֵר.

בִּי בְּכָל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךְ. מָה הַדְּבָר שֶׁהַתְּפִשֵׁט בִּינֵיהֶם בְּחֻמְהָ שְׁלֵמָה? מֵאִין כְּמוֹךְ, וְכֹלָם מוֹדִים עַל זֶה. כְּשֶׁרוֹאִים בְּחֻמְתָּם מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ, הַתְּפִשֵׁט דְּבָר זֶה בִּינֵיהֶם, וְאוֹמְרִים מֵאִין כְּמוֹךְ בְּכָל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם. מֵאִין כְּמוֹךְ אוֹמְרִים, וְהַתְּפִשֵׁט בִּינֵיהֶם. שְׁמַחוּ הַחֲבָרִים, וּבְכוּ וְלֹא אָמְרוּ דְּבָר. אֵיךְ כֵּף הוּא בְּכָה כְּמִקְדָּם.

פְּתַח וְאָמַר, (בְּרֵאשִׁית כא) וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרֵשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנֵהּ וְגו'. הַחֲבָרִים הַתְּעוֹרְרוּ, שְׂרָצְתָה שָׂרָה לְפָנֹת מִבֵּיתָה עֲבוּדָה זָרָה, וְעַל זֶה כְּתוּב כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׂמַע בְּקוֹלָהּ. כֵּאֵן כְּתוּב וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ - זֶה הַנְּשֵׂמָה בְּגִלְגוּלִים עַל מַעֲשֵׂים רָעִים שְׁבַע עוֹלָם. לְאֵמָה - לְאוֹתוֹ הַצַּד הָאֲחֵר בְּגִלְגוּל רַע שֶׁל הַמְּשַׁקֵּל שְׁחוֹזֵר, וְהָרִי נִעֲשָׂה לְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִשָּׁם. וְדָאִי לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הַעֲבָדִים, כֹּל אוֹתָן נִשְׁמָוִת שְׁנַעֲשֻׁקוֹת.

מִי הֵן כֵּן פֶּאֶן? הוּא סוּד אֵלֶה אוֹתָן

אָבֵר פִּינֹן דְּכִתְלָא דְהוּיִת סְמִיךְ אַבְתְּרִיהּ, אַתְּנַסַּח, קָרָא קָאִים עַל קִיּוּמָא, בְּאַסְתַּכְלוּתָא זְעִיר. מִי לֹא יֵרָאֵךְ מְלַךְ הַגּוֹיִם, וְאִי תִימָא דְמְלַךְ הַגּוֹיִם עַל קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא אַתְּמַר, לָאוּ הֲכִי. אֲלֵא, מֵאֵן הוּא מְלַךְ הַגּוֹיִם דְּלֹא יֵרָאֵךְ, דְּלֹא דְחִיל מִינָךְ, וְלֹא יִזְדַּעְזַע מִינָךְ. מִי מְלַךְ הַגּוֹיִם דְּלֹא יֵרָאֵךְ. כְּגוֹנוּנָא דָא (תְּהִלִּים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עֲבָדֵי יי' הַלְלוּ אֶת שֵׁם יי'. מֵאֵן דְּשִׁמַּע לִיָּה, לֹא יִדַּע מָאִי קֹאֵמַר, פִּינֹן דְּאָמַר הַלְלוּיָהּ, אוּף הֲכִי הַלְלוּ עֲבָדֵי יי', דְּהוּהָ לִיָּה לְמַכְתֵּב, עֲבָדֵי יי' הַלְלוּ אֶת שֵׁם יי'. אוּף הֲכֵא. הוּהָ לִיָּה לְמַכְתֵּב, מִי מִמְּלַךְ הַגּוֹיִם דְּלֹא יֵרָאֵךְ. אֲלֵא כֹלָא עַל תְּקוּנָה אַתְּמַר.

בִּי בְּכָל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאִין כְּמוֹךְ, מָהוּ מְלָה דְאַתְּפִשֵׁט בִּינֵיהֶוּ בְּחֻמְתָּא דְלֵהוֹן, מֵאִין כְּמוֹךְ וְכֹלָהוּ אוֹדָאֵן עַל דָּא, כִּד חֻמְאֵן בְּחֻמְתָּא דְלֵהוֹן עוּבְדֵיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ, אַתְּפִשֵׁט מְלָה דָא בִּינֵיהֶוּ, וְאִמְרֵי מֵאִין כְּמוֹךְ בְּכָל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם. מֵאִין כְּמוֹךְ אִמְרֵי, וְאַתְּפִשֵׁט בִּינֵיהֶוּ. חֲדוּ חֲבָרֵיָא, וּבְכוּ וְלֹא אָמְרוּ מְדִי. אוּף הֲכִי בְּכָה אִיָּהוּ כְּמִלְקֵדְמִין.

פְּתַח וְאָמַר (בְּרֵאשִׁית כא) וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרֵשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנֵהּ וְגו', חֲבָרֵיָא אַתְּעֵרוּ, דְּבַעֲתָא שָׂרָה לְפָנָהּ עֲבוּדָה זָרָה מִבֵּיתָא, וְעַל דָּא כְּתִיב כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׂמַע בְּקוֹלָהּ. הֲכֵא כְּתִיב וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ, דָּא נִשְׁמָתָא בְּגִלְגוּלֵי עַל עוּבְדִין בִּישִׁין דְּעֵלְמָא. לְאֵמָה: הוּוּא סְטָרָא אַחֲרָא בְּגִלְגוּלָא בִישָׁא דְטִיקְלָא, דְאַהֲדַר, וְהָא אַתְּעֻשְׂקָת, לְאַפְקָא לָהּ מִתְּמִין. וְדָאִי לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הַעֲבָדִים, כֹּל אֵינוֹן נִשְׁמָתִין דְּמִתְעֻשְׂקָן. מֵאֵן אֵינוֹן הֲכֵא. אִיָּהוּ רְזָא אֵלִין אֵינוֹן נִשְׁמָתִין